

“Taht el-arz yaptığım hayali bir seyahat...” Bu cümlede geçen “taht el-arz” ifadesi ne demektir?

Taht el-arz ifadesi; **yer altı** ve **toprak altı** anlamlarına gelir. Ama Üstat burada bu kelimeye farklı bir anlam yüklüyor. Buradaki anlamı, **enfüsi** ve **nefsani** bir tefekkür etmek ile insanın iç aleminde bir seyahat etmesidir. Yani **enfüsi alemde fikri bir seyahat**, anlamında kullanılıyor.

Enfüsi ve **nefsi** olan bu fikri seyahate "**taht el-arz**" denilmesinde şöyle ince bir nükte olduğu kanaatindeyiz:

Nefsin aslının ve tabiatının toprak gibi kesif olması ve topraktan gelmesidir. Nefiste insanı helakete ve saadete götürecek çok dehşetli noktalar ve damarlar vardır. Üstat bu fikri seyahatte bu nokta ve damarları hakikatler suretinde bize ihtar ve ikaz ediyor. Bu hakikatlerden iki tanesini örnek olarak verelim.

"Birinci hakikat: Arkadaş! Mâlik-i Hakikîden gaflet, nefsin firavunluğuna sebep olur. Evet, taht-ı tasarrufunda bulunan bütün eşyanın Mâlik-i Hakikîsini unutan, kendisini kendisine mâlik zannederek hâkimiyet tevehhümünde bulunur. Ve başkaları da bilhassa esbabı, kendisine kıyasla hâkim ve mâlik defterine kaydeder. Ve bu vesileyle, Allah'ın mülkünü, malını kendilerine taksim ederek ahkâm-ı ilâhiyeye karşı muaraza ve mübarezeye başlar."

"Halbuki, Cenab-ı Hak tarafından insanlara verilen benlik ve hürriyet, ulûhiyet sıfatlarını fehmetmek üzere bir vahid-i kıyasî vazifesini görüyor. Maalesef, sû-i ihtiyarla hâkimiyet ve istiklâliyetle âlet ederek tam bir firavun olur."

"İkinci hakikat: Ey nefs-i emmare! Kat'iyen bil ki, senin hususî ama pek geniş bir dünyan vardır ki, âmâl, ümit, taallûkat, ihtiyacat üzerine bina edilmiştir. En büyük temel taşı ve tek direği, senin vücudun ve senin hayatındır. Halbuki o direk kurtludur. O temel taşı da çürüktür. Hülâsa, esastan fâsit ve zayıftır. Daima harap olmaya hazırdır."

"Evet, bu cisim ebedî değil, demirden değil, taştan değil; ancak et ve kemikten ibaret birşeydir. Âni olarak senin başına yıkılıyor, altında kalıyorsun. Bak zaman-ı mâzi, senin gibi geçmiş olanlara geniş bir kabir olduğu gibi, istikbal zamanı da geniş bir mezaristan olacaktır. Bugün sen iki kabrin arasındasın; artık sen bilirsin."

"Arkadaş! Bildiđimiz, gördüğümüz dünya bir iken, insanlar adedince dünyaları hvidir. Çünkü, her insanın tam mnsıyla hayal bir dünyası vardır. Fakat öldüğü zaman dünyası yıkılır, kıyameti kopar."(1)

(1) bk. [Mesnev-i Nuriye, Katre](#).